

نگرشی به آمار معلولان

پدیدآورده (ها) : معینی، سید رضا

اقتصاد :: بررسی های آمار رسمی ایران :: بهمن 1369 - شماره 28
از 3 تا 19

آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/793438>

دانلود شده توسط : عمومی user2314

تاریخ دانلود : 18/04/1395

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتال که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه **قوانین و مقررات** استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

از : دکتر سید رضا معینی

نگارشی

به

آمار معلولان

در آبان ماه ۱۳۶۹ سازمان بهزیستی کشور با همکاری وزارت کار و امور اجتماعی اقدام به برگزاری سمیناری با عنوان سمینار سراسری توسعه اشتغال معلولان کرد. در این سمینار که در مرکز تحقیقات و حفاظت بهداشت کار برگزار شد و به بررسی مسائل گوناگون مربوط به معلولان پرداخت برادر دکتر سید رضا معینی از سوی مرکز آمار ایران طی یک سخنرانی که زیر عنوان نگرشی به آمار معلولان انجام شد مطالبی ارائه نمود. این مطالب به بررسی خصوصیات اجتماعی - اقتصادی معلولان اختصاص یافته و ساختار جنسی - نسبی و همچنین وضع سواد، اشتغال و مسائل دیگر معلولان را مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می دهد.

منابع آماری مربوط به معلولان

منابع عمده آماری در مورد جامعه معلولان به سه دسته قابل تقسیم

است:

- آمارهای ثبتی مربوط به معلولان
- آمارهای تولیدی مربوط به معلولان که منظور از آن آمارهای حاصل از سرشماریها و نیز از آمارگیریهای نمونه‌ای است
- آمارهای بین المللی مربوط به معلولان
- آمارهای ثبتی

در تعریف آمارهای ثبتی آمده است: " منظور آمارهایی است که از روی مدارک، گزارشها، اسناد و فرمهای مربوط به فعالیتهای جاری دستگاههای اجرائی و نهادهای انقلابی به دست می آید. " (۱)

با توجه به تعریف فوق و در نظر داشتن آنکه قسمت عمده‌ای از فعالیتهای سازمان بهزیستی کشور مصروف معلولان و مسائل مربوط به آنهاست و از این فعالیتها نیز آمار تهیه می شود بنابراین سازمان مزبور عمده ترین تولیدکننده آمار در زمینه خدمات حمایتی، توانبخشی و سایر فعالیتهای مربوط به معلولان است. این آمارها سالانه در نشریه‌ای زیر عنوان "آمار

فعالیت‌های سازمان بهزیستی کشور "منتشر می‌شود.

آمارگیری‌های نمونه‌ای ویژه معلولان و بررسی معلولیتها

منظور از آمارگیری‌های نمونه‌ای در اینجا آمارگیری‌های نمونه‌ای ویژه معلولیت است. در بررسی‌هایی که در مورد بهترین و دقیق‌ترین روش برای پی بردن به تعداد معلولان و درحالت معلولیت آنها به عمل آمده است، بهترین روش توصیه شده، استفاده از آمارگیری‌های نمونه‌ای ویژه معلولیت است. در این فعالیت آماری بزرگ متخصصان نمونه‌گیری، نمونه‌ها را به ترتیبی انتخاب می‌کنند که قابل تعمیم به کل جامعه باشد و از آن راه بتوان برآوردی برای کل جامعه و حتی در صورت نیاز برآورد‌های منطقه‌ای را نیز نمونه‌ای ویژه معلولیت ارائه کرد.

از راه آمارگیری‌های

نمونه‌ای ویژه معلولیت

در آمارگیری‌های نمونه‌ای ویژه معلولیت به آمارگیران آموزش‌های خاصی داده می‌شود و به هنگام عملیات آماری هر آمارگیر به وسائل خاصی که برای تشخیص و اندازه‌گیری میزان معلولیت به کار می‌رود مجهز می‌شود. از راه این نوع آمارگیری‌های نمونه‌ای ویژه معلولیت که در آن معلولان به صورت ژرفانگر مورد بررسی قرار می‌گیرند به دقیق‌ترین آمارهای مربوط به معلولیتها دسترسی پیدا می‌شود. همچنین پوشش آماری این نوع آمارگیری نیز به نحوی است که اکثریت قریب به اتفاق معلولان را در بر می‌گیرد. با نتایج دسترسی پیدا می‌شود که از این آمارگیری‌های نمونه‌ای حاصل می‌شود، نسبت معلولان در جامعه حتی بیش از ده درصد است به عنوان مثال می‌توان به آمارگیری‌های نمونه‌ای که در استرالیا در مورد معلولان انجام شده اشاره کرد.

که در آن معلولان به

صورت ژرفانگر مورد

بررسی قرار می‌گیرند.

به دقیق‌ترین آمارهای

مربوط به معلولیتها

دستیابی پیدا می‌شود

تا کنون آمارگیری نمونه‌ای با چنین ویژگی‌هایی در مورد معلولان کشور ما انجام نشده است.

سرشماری‌های معلولان

عمده‌ترین منبع آماری مربوط به معلولان در کشور، سرشماریها هستند. بررسی نتایج سرشماری‌های کشور نشان می‌دهد که در دو سرشماری عمومی نفوس، ابتدا در سال ۱۳۵۵ و سپس در سال ۱۳۶۵ آمارهای مربوط به معلولان جمع‌آوری شده است. یادآوری این نکته ضروری است که در سرشماریها هدف اصلی، جمع‌آوری داده‌های مربوط به جمعیت‌کل و خصوصیات اجتماعی-اقتصادی آن است و داده‌های در مورد زیر جامعه‌ها نمی‌تواند لزوماً به دقت جمع‌آوری شود.

در هر دو سرشماری مورد اشاره معلولیت‌های جسمی بارز مورد نظر بوده است. زیرا جمع‌آوری اطلاعات در مورد انواع معلولیت‌هایی که نیاز به دقت در تشخیص حتی به کمک وسایل پزشکی دارد از عهده سرشماری ساخته نیست. در این نوع فعالیت بزرگ آماری معلولان بر اساس تعاریف ارائه شده شناخته و سرشماری می‌شوند.

با نتایج کمی، از این تعاریف لزوماً همه انواع معلولیت‌ها را شامل نمی‌شود. به عنوان آمارگیری‌های نمونه‌ای مثال: تعریف معلول در شماری ۱۳۶۵ مواردی را شامل می‌شود که نابینا و ویژه معلولیت حاصل ناشنوا یعنی گروال یا کر باشند و نیز افرادی که دارای معلولیت قطعی دست یا پا یا هر دو، نقص دست راست، نقص دست چپ، نقص پای راست، نقص پای چپ و فلج کامل هستند نیز معلول شناخته می‌شوند.

در بررسی از جامعه‌ها با توجه به تعریف فوق از جمعیت ۴۹۴۴۵۰۱۰ نفری سرشماری سال ۱۳۶۵ تعداد ۴۵۳۰۹۰ نفر یعنی کمتر از یک درصد جمعیت معلول بوده‌اند

در اینکه آیا یک درصد جمعیت معلول در مقایسه با نتایج آمارگیری‌های نمونه‌ای ژرف‌نگر از چه کیفیتی برخوردار است، در مقایسه‌ای که بین سرشماری چند کشور که تعریف مشابهی از معلول داشته‌اند به عمل آمده مشاهده شده است که در سرشماری‌های سوریه، لبنان و مصر نیز نسبت معلولان در جامعه در اطراف یک درصد نوسان داشته است. (جدول ۱)

جدول ۱ - درصد معلولان در سرشماری چند کشور منتخب

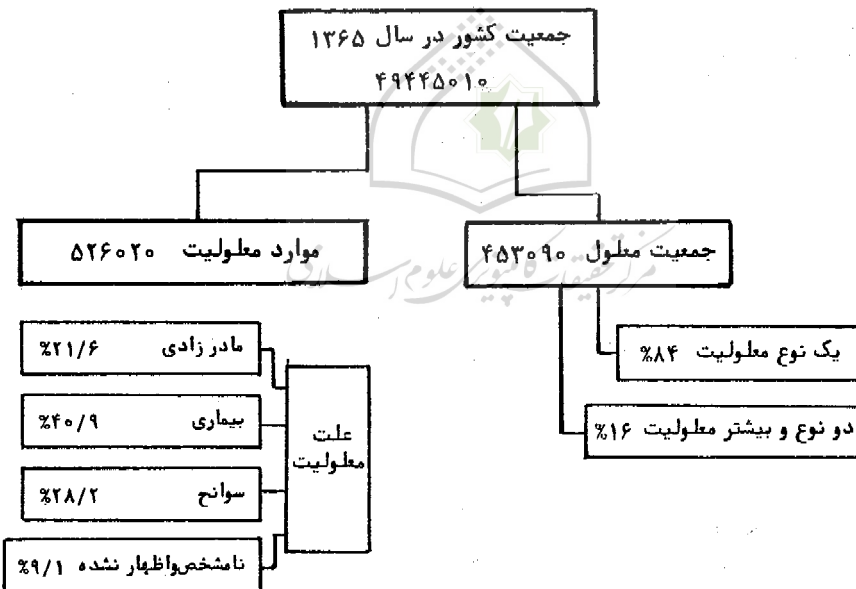
نام کشور	سال سرشماری	مرد وزن	مرد	زن
ایران	۱۹۸۶	۰/۹	۱/۱	۰/۷
	۱۹۷۶	۰/۹	۰/۹	۰/۸
سوریه	۱۹۷۰	۱/۰	۱/۳	۰/۸
	۱۹۶۰	۰/۹	۱/۱	۰/۸
مصر	۱۹۷۶	۰/۳	۰/۴	۰/۱
	۱۹۶۰	۰/۹	۱/۰	۰/۸
لبنان	۱۹۷۰	۱/۴	۱/۶	۱/۱

نسبت معلولان از نظر جغرافیایی به این ترتیب است که به ازاء هر هزار نفر جمعیت در نقاط شهری ۸ نفر معلول، در نقاط روستایی ۱۵ نفر و در جمعیت غیرساکن ۱۲ نفر معلول وجود داشته است.

جمعیت معلول و موارد معلولیت

معلولیتها می تواند از طریق آمار جمعیت معلول از یکطرف و آمار موارد معلولیت از سوی دیگر مورد بررسی قرار گیرد. از جمعیت ۴۵۳ هزار نفری معلولان ۸۴ درصد یک نوع معلولیت و ۱۶ درصد دو نوع و بیشتر معلولیت داشته اند. (نمودار ۱)

نمودار ۱ - جمعیت کشور، جمعیت معلول، موارد معلولیت : ۱۳۶۵

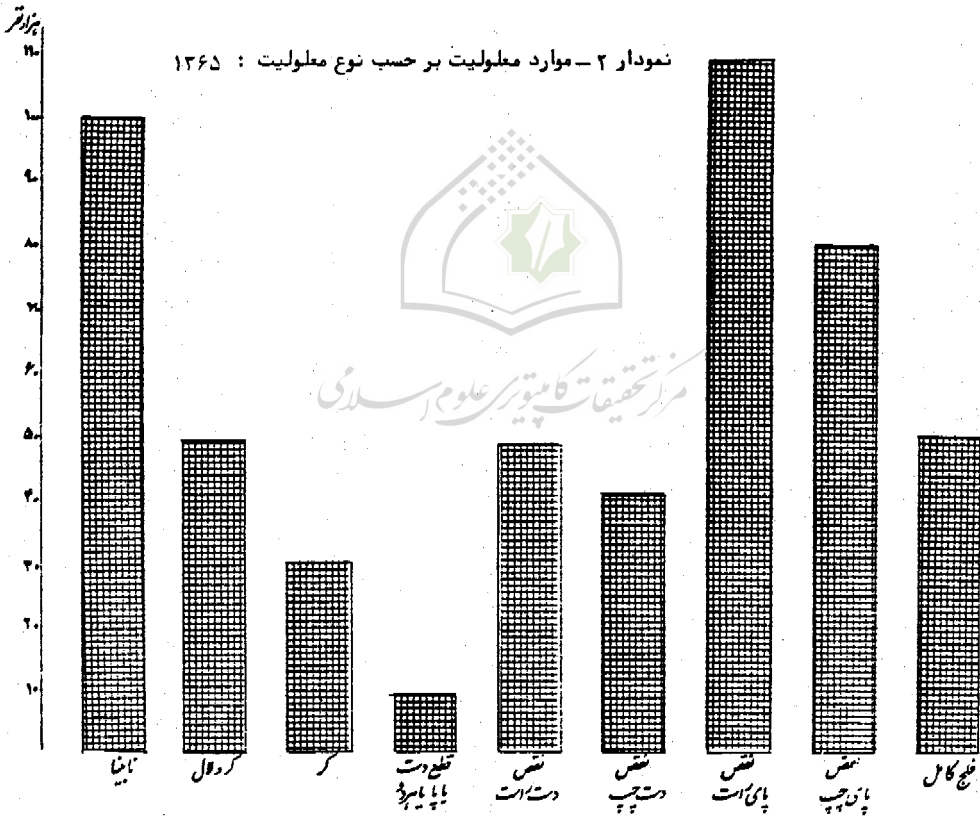
در سال خوردگی بیشترین
میزان معلولیت وجود

دارد

اگر تعداد موارد معلولیت مورد نظر باشد باید یادآوری کرد که تعداد موارد معلولیت از جمعیت معلول بیشتر است زیرا بدیهی است که برخی از افراد معلول بیش از یک نوع معلولیت دارند. در سرشماری سال ۱۳۶۵ در حالتی که فردی بیش از دو مورد معلولیت داشته است، تنها دو مورد از معلولیتهایی که محدودیتهای بیشتری را در زندگی روزمره او به وجود آورده

است به حساب آمده است. براین اساس در سال ۱۳۶۵ در کشور ۵۲۶۰۲۰ مورد معلولیت وجود داشت است.

علتهای معلولیتها به سه گروه عمده مادرزادی، بیماری و سوانح تقسیم شده است. بر این اساس علت ۲۱/۶ درصد از موارد معلولیت مادرزادی، ۴۰/۹ درصد بیماری، ۲۸/۲ درصد سوانح و علت ۹/۱ درصد از موارد معلولیتها نامشخص و اظهار نشده بوده است. نمودار (۱) موارد معلولیت بر اساس تعریف اشاره شده به انواع تقسیم شده و فراوانی هر یک در مورد نمودار شماره ۲ نشان داده شده است.

بررسی ساختار جنسی-سنی معلولان

در جمعیت کشور، تعداد مردان و تعداد زنان تا حدودی به یکدیگر نزدیک بوده است. به این معنی که در سال ۱۳۶۵ به طور متوسط در مقابل

هر ۱۰۰ نفر زن ۱۰۴ نفر مرد وجود داشته است.

به این ارتباط عددی در جمعیت‌شناسی اصطلاحاً "نسبت جنسی (۱)

می‌گویند. از جمعیت ۴۵۳ هزار نفری معلولان ۲۸۵۳۳۹ نفر مرد و ۱۶۷۷۵۱

نفر زن بوده‌اند یعنی نسبت جنسی در جمعیت معلول در سطح بسیار بالایی قرار دارد (۲) زیرا که در مقابل هر ۱۰۰ نفر زن معلول ۱۷۰ نفر مرد معلول وجود داشته است. از علت‌های این تفاوتها می‌توان به دو نکته زیر بالایی قرار دارد، زیرا اشاره کرد:

که در مقابل هر ۱۰۰ مردان کشور در دوران زندگی خود به ویژه در طول خدمت وظیفه

و نیز پس از آن در دوران اشتغال، در معرض مخاطرات بیشتری نسبت به

زنان هستند. بنابراین احتمال ایجاد معلولیت در اثر عوامل فوق بین

نفر مرد معلول وجود مردان بیش از زنان است.

نکته دیگر علل فرهنگی است. در بسیاری از جوامع از جمله در ایران

داشته است

خانواده‌ها معلولیت‌های مردان را به آسانی اظهار می‌کنند یا کمتر محرمانه

تلقی می‌شود در حالی که معلولیت زنان و دختران بیشتر محرمانه تلقی

می‌شود.

برای بررسی ساختار سنی معلولان مقایسه هرم سنی جمعیت کشور با

هرم سنی جمعیت معلول نشان دهنده تفاوت‌های بارزی است. به ایمن

ترتیب که هرم سنی جمعیت کشور با قاعده‌ای پهن در سنین مربوط به

نوزادان، نوباوگان و کودکان (صفر تا ۴ سال) شروع شده و به تدریج که

به راس هرم می‌رسد با کاهش تعداد جمعیت در گروه‌های سنی بالاتر شکل

مثلث نسبتاً منظمی را به خود می‌گیرد (نمودار ۳)

بر خلاف هرم سنی جمعیت کشور، هرم سنی جمعیت معلول نشان

دهنده بی‌نظمی زیاد در توزیع معلولان بر حسب گروه‌های سنی است و از

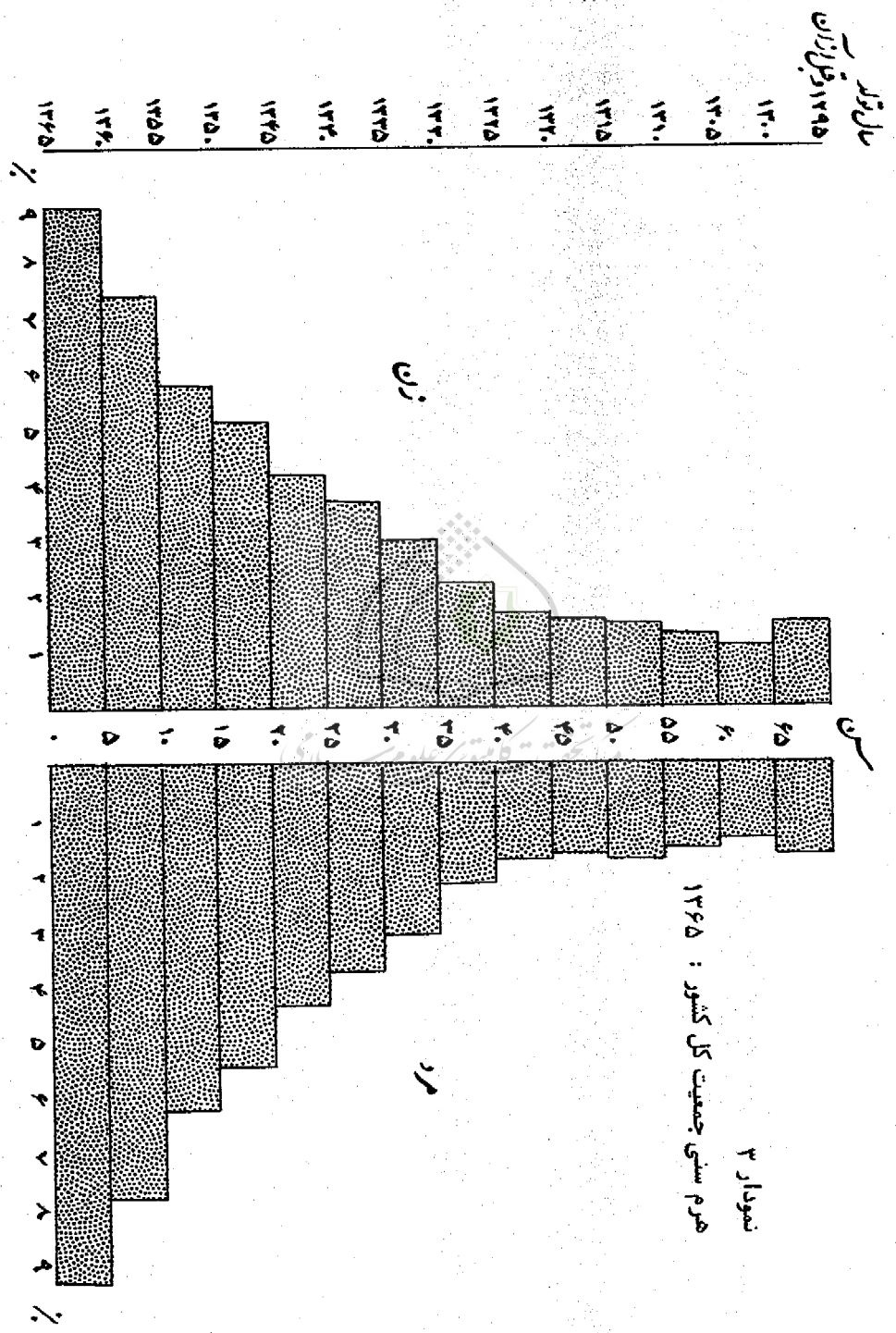
شکل هرم گونه کاملاً دور است (نمودار ۴) مقایسه این دو نمودار وجوه

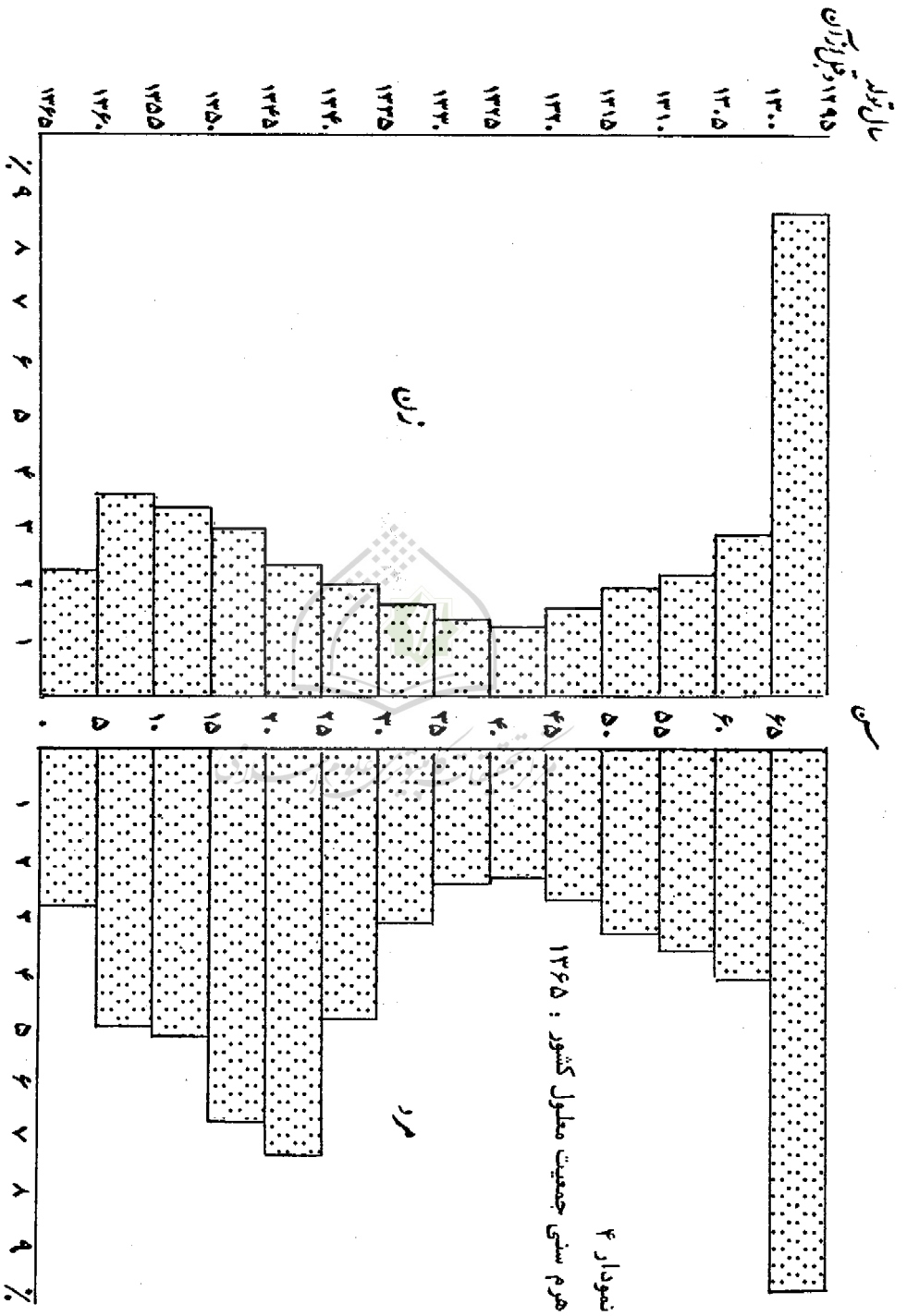
افتراق دو هرم سنی را نشان می‌دهد.

SEX RATIO (۱)

(۲) توضیح در مورد روش بررسی: در این بررسی، مقایسه‌هایی بین داده‌های مربوط به جمعیت کل کشور و داده‌های آماری مربوط به معلولان انجام می‌شود تا وجوه افتسراق جامعه کل با جامعه معلولان مشخص شود. با این اطلاع که معلولان نزدیک به یک درصد جامعه کل را تشکیل می‌دهند، اما مقایسه‌های مختلف آماری نشان می‌دهد که جامعه معلولان در بسیاری از زمینه‌ها با جامعه کل متفاوت است. این تفاوتها، خود بیسان کننده نیاز این زیر جامعه به حمایت‌های دستگاه‌های دولتی است.

در جمعیت شناسی، جمعیت را به سه گروه عمده سنی نیز تقسیم می‌کنند. کمتر از ۱۵ ساله شامل نوباوگان و کودکان و نوجوانان، ۱۵ تا ۶۴ ساله که نیروی کار را تشکیل می‌دهد و ۶۵ ساله و بیشتر که گروه سالخوردگان است.

مقایسه ساختار سنی جمعیت کشور از نظر توزیع بر حسب گروههای عمده سنی با توزیع سنی معلولان تفاوت عمده‌ای دارد. نسبت معلولانی که در سنین کار و به ویژه در سنین سالخوردگی هستند در مقایسه با گروههای عمده سنی جمعیت کشور، از سهم قابل ملاحظه‌ای برخوردار است به این معنی که از جمعیت کشور ۵۱/۵ درصد ولی از جمعیت معلولان ۶۰ درصد در سنین کار قرار دارند و نیز نسبت جمعیت کل کشور در سنین سالخوردگی ۳ درصد ولی نسبت جمعیت معلول ۱۸/۲ درصد است (جدول ۲). وجود ۶۰ درصد جمعیت معلول که در سن کار هستند، لزوم توجه بیشتر به فراهم آوردن امکانات اشتغال آن دسته از معلولان قادر به انجام کار که در جستجوی کار هستند را به خوبی نشان می‌دهد. بدون تردید این گروه از افراد جامعه نیاز به حمایت قانونی دارند تا برای اشتغال آنان تسهیلات بیشتری فراهم شود.

بررسی ساختار سنی معلولان بیکار جویای کار نشان می‌دهد که نیمی از این افراد در گروه سنی ۱۵-۲۹ ساله بوده‌اند و میزان باسوادی آنان ۴۴/۵ درصد بوده است

جدول ۲- توزیع جمعیت کشور و جمعیت معلول بر حسب گروههای عمده سنی (درصد)

جمعیت معلول	جمعیت کشور	گروههای عمده سنی
۱۰۰	۱۰۰	جمع
۲۱/۸	۴۵/۵	۱۴- صفر ساله
۶۰/۰	۵۱/۵	۶۴- ۱۵ ساله
۱۸/۲	۳/۰	۶۵ ساله و بیشتر

برای بررسی ساختار سنی معلولان در گروههای سنی پنجساله می‌توان از شاخص توزیع معلولان در هر هزار نفر جمعیت هریک از گروههای پنجساله سنی نیز استفاده کرد. بر این اساس ملاحظه می‌شود که کمترین میزان معلولیت در گروههای ۴-۰ ساله وجود دارد. این امر می‌تواند به این علت باشد که برخی از انواع معلولیتها در اوان تولد و کودکی هنوز مشهود نشده است.

تفاوت میزان معلولیت مردان از زنان بارز است. میزان معلولیت زنان در همه گروههای سنی کمتر از مردان است. میزان معلولیت مردان از گروه سنی ۴-۵ ساله تا گروه سنی ۲۴-۲۵ ساله یک روند افزایشی را نشان می‌دهد. پس از آن میزان معلولیت مردان از سن ۲۵ سالگی تا ۴۹ سالگی کمتر از میزان معلولیت در سن ۲۴-۲۵ سالگی است. علت عمده بالابودن میزان معلولیت مردان در گروه سنی ۲۴-۲۵ سالگی در سال ۱۳۶۵ را در اثر جنگ تحمیلی باید دانست. ویژگی معلولان جنگ تحمیلی هنگام مصاحبه‌های آماری در اینست که به خلاف برخی دیگر از معلولان که بعضاً سعی در پنهان نگهداشتن معلولیت خود را دارند، معلولان جنگ تحمیلی معلولیت خود را ابراز داشته، نه تنها کوششی در پنهان داشتن آن نمی‌کنند بلکه این معلولیت را به عنوان نمودی از فداکاری و مردانگی تلقی می‌نمایند.

میزان معلولیت مردان در گروههای سنی بالاتر با افزایش بسیاری همراه است و تا به ۵۷/۲ نفر مرد معلول در هر هزار نفر جمعیت مردان در گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر می‌رسد

آمارهای مربوط به منحنی تغییرات میزان معلولیت زنان در گروههای سنی پنجساله همیشه کمتر از مردان بوده و تا سن ۴۰ سالگی هیچ نوسان عمده‌ای ندارد **معلولان در سالنامه** به نحوی که به نظر می‌رسد میزان معلولیت زنان تا این سن ثابت است. **آمار بهداشت جهانی** شاید علت عمده پائین بودن میزان معلولیت در میان زنان، پنهان وجود ندارد. این نگهداشتن معلولیت دختران و زنان توسط برخی از خانواده‌ها و عدم گزارش آن به آمارگیر باشد. پس از سن ۴۰ سالگی میزان معلولیت زنان رو به افزایش می‌گذارد و در سنین سالخوردگی شتاب افزایش آن قابل ملاحظه است (نمودار ۵).

چرا آمار بین‌المللی

معلولان را به مانند

وضع سواد جمعیت معلول **سایر آمارها منتشر نمی‌کند** وجوه افتراق جامعه معلولان با جمعیت کل بسیار است از جمله این تفاوتها، میزان باسوادی در جمعیت ۶ ساله و بیشتر است. بر اساس داده‌های سرشماری ۱۳۶۵ میزان باسوادی در جمعیت ۶ ساله و بیشتر کشور برابر ۶۱/۸ درصد بوده است در حالی که این میزان در جمعیت معلول ۳۵/۵ درصد بوده است. میزان باسوادی در نقاط شهری بیشتر از نقاط روستایی است. (جدول ۳).

جدول ۳- میزان باسوادی جمعیت کشور و جمعیت معلول ۶ ساله و بیشتر (درصد)

نقاط روستائی	نقاط شهری	کل کشور	
۴۸/۴	۷۳/۱	۶۱/۸	جمعیت کشور
۲۴/۷	۴۶/۸	۳۵/۵	جمعیت معلول

میزان باسوادی مردان چه در جامعه کل و چه در جامعه معلولان بیش از زنان است. در میان جمعیت زنان معلول تقریباً "از هر ۵ زن معلول ۶ ساله و بیشتر فقط یک نفر باسواد است (جدول ۴)".

جمعیت معلول از نظر

جدول ۴- میزان باسوادی جمعیت کشور و جمعیت معلول ۶ ساله و بیشتر بر حسب جنس (درصد)

زن	مرد	مرد و زن	
۵۲/۰	۷۱/۰	۶۱/۸	جمعیت کشور
۲۱/۰	۴۳/۹	۳۵/۵	جمعیت معلول

میزان سواد در سطحی

پائین تر از کل جامعه

است

پوشش آموزشی معلولان

میزان زیر پوشش قرار گرفتن افراد لازم‌التعلیم در کشور اثر مستقیم بر میزان باسوادی جمعیت دارد. جمعیت ۶ تا ۱۴ ساله، افراد لازم‌التعلیم در کشور هستند. پوشش آموزشی این افراد در سال ۱۳۶۵ در کشور کامل نبوده است. در جمعیت معلول پوشش آموزشی ضعیف‌تری برای باسواد کردن افراد لازم‌التعلیم وجود داشته است. کاستی پوشش آموزشی به ویژه در نقاط روستائی برای جمعیت کل و همچنین برای جمعیت معلول، چشمگیر است. (جدول ۵).

جدول ۵- میزان پوشش آموزشی جمعیت لازم‌التعلیم ۱۴-۶ ساله کشور و جمعیت معلول (درصد)

نقاط روستائی	نقاط شهری	کل کشور	
۶۶/۸	۸۸/۴	۶۷/۶	جمعیت کشور
۴۲/۵	۵۷/۱	۴۹/۰	جمعیت معلول

اشتغال و بیکاری جمعیت معلول

بررسی ارقام مطلق نشان می‌دهد که رقم مطلق کل معلولان در کشور در مقایسه با جمعیت کشور سهم بسیار کوچکی را دارد. بنابر این بدیهی است که ارقام و آمار مطلق مربوط به خصوصیات اجتماعی - اقتصادی معلولان نیز جزء کوچکتري از جامعه را به خود اختصاص خواهد داد. کوچک بودن رقم مربوط به خصوصیات معلولان توجیهی برای بی‌عنایتی به مسائل این جامعه نمی‌تواند باشد. به عنوان مثال گرچه ممکن است تعداد بیکاران جویای کار در جامعه معلولان رقم چشمگیری نباشد اما آنچه مهم است اینست که پیدا کردن کار برای یک معلول مسلماً " دشوارتر از یک فرد سالم است. بنابر این در بازار آزاد کار می‌باید موجباتی فراهم گردد که اثرات رقابتی به کارگیری افراد سالم کاهش یابد. طرح برخی از الزامات قانونی برای کارفرمایان از این جمله است.

به عنوان مثال در کارگاههایی که بیش از تعداد معینی کارکن دارند می‌توان سهمی را برای به کارگیری معلولان تعیین کرد.

ارقام مطلق در مورد اشتغال معلولان نشان می‌دهد که در سال ۱۳۶۵

در بسیاری از جوامع ، از جمله در ایران ، خانواده‌ها معلولیت‌های مردان را به آسانی اظهار می‌کنند یا کمتر محرمانه تلقی می‌شود ، در حالی که معلولیت زنان و دختران بیشتر محرمانه می‌ماند

از ۴۵۳ هزار نفر معلول ۴۲۲ هزار نفر ۶ ساله و بیشتر بوده‌اند. با این توضیح که جمعیت فعال شامل جمعیت شاغل و جمعیت بیکار جویای کار است تعداد جمعیت فعال در جامعه معلولان ۱۳۹ هزار نفر بوده است. از تعداد مزبور ۱۰۲ هزار نفر شاغل بوده‌اند و تنها ۳۷ هزار نفر معلول بیکار جویای کار وجود داشته‌است. بررسی ساختار سنی معلولان بیکار جویای کار نشان می‌دهد که نیمی از این افراد در گروه سنی ۲۹-۱۵ ساله بوده‌اند. میزان باسوادی بیکاران جویای کار ۲۹-۱۵ ساله ۴۴/۵ درصد بوده است.

میزان بیکاری از دو طریق قابل ملاحظه است. یکی از راه پیدا کردن سهم افراد بیکار جویای کار در جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر که بر این اساس میزان بیکاری در سال ۱۳۶۵ در کشور برابر ۵/۵ درصد بوده است. در حالی که میزان بیکاری در جمعیت معلول ۸/۹ درصد بوده است. روش دوم برای محاسبه بیکاری پیدا کردن سهم جمعیت بیکار جویای کار در جمعیت فعال است. منظور از جمعیت فعال ، تعداد افراد شاغل و نیز افراد بیکار جویای کار است.

بر این اساس میزان بیکاری در جمعیت کشور در سال ۱۳۶۵ برابر ۱۴ درصد

ولی در جمعیت معلول برابر ۲۷ درصد بوده است (جدول ۶)

جدول ۶- میزان بیکاری و اشتغال جمعیت کشور و جمعیت مطول (درصد)

جمعیت کشور		جمعیت مطول	روش محاسبه
۸/۹	۵/۵		$100 \times \frac{\text{جمعیت بیکار جویای کار ۱۰ ساله و بیشتر}}{\text{میزان بیکاری در جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر}} =$
۱۰۰	۱۰۰		جمعیت بیکار جویای کار ÷ جمعیت شاغل = جمعیت فعال
۲۷	۱۴		$100 \times \frac{\text{جمعیت بیکار جویای کار}}{\text{جمعیت فعال}} =$ میزان بیکاری
۷۳	۸۶		$100 \times \frac{\text{جمعیت شاغل}}{\text{جمعیت فعال}} =$ میزان اشتغال

وضع شغلی معلولان

در بررسی وضع شغلی معلولان، چنانچه عمدتاً " اشتغال در بخش خصوصی و عمومی (دولتی) در نظر باشد، آمار حاصل از سرشماری نفوس سال ۱۳۶۵ نشان می دهد که شاغلان معلولی که در بخش خصوصی به کار اشتغال داشته اند بیش از دو برابر مزد و حقوق بگیران معلول در بخش عمومی بوده اند. ویژگی دیگر شاغلان معلول در بخش خصوصی اینست که اکثریت آنان به صورت کارکن مستقل یا به اصطلاح "خویش فرما" بوده اند و سهم کارفرمایان و مزد و حقوق بگیران بخش خصوصی در میان آنان در مقایسه با شاغلان کشور اندک است (جدول ۷ و ۸ و نمودار ۶)

جدول ۷- شاغلان بخش خصوصی و مزد حقوق بگیران بخش عمومی در جمعیت کشور و جمعیت معلول (درصد)

جمع	بخش خصوصی	بخش عمومی	اظهار نشده
۱۰۰	۶۴/۴	۳۱/۴	۴/۲
۱۰۰	۶۸/۲	۲۷/۳	۴/۵

جدول ۸- شاغلان بخش خصوصی بر حسب وضع شغلی در جمعیت کشور و جمعیت معلول (درصد)

جمع	کارفرمایان	کارکنان مستقل	مزد حقوق بگیران	کارکنان فامیلی بدون مزد
۱۰۰	۴/۸	۶۱/۹	۲۶/۴	۶/۹
۱۰۰	۴/۴	۶۵/۷	۲۵/۰	۴/۹

پوشش آموزشی معلولان و شانس کار پیدا کردن آنان کمتر از دیگران است

این شاغلان معلول اکثراً در شهرها به کسب و در نقاط روستائی به کشاورزی اشتغال دارند.

خانوارهای دارای معلول

در سال ۱۳۶۵ از ۹/۶ میلیون خانوار معمولی کشور ۴/۱ درصد یعنی بیش از ۳۹۸ هزار خانوار دارای حداقل یک نفر معلول بوده اند. جمعیت خانوارهای دارای معلول ۱/۲ میلیون نفر بوده است.

بنابراین میانگین تعداد افراد در خانوارهای دارای معلول ۳/۲ نفر است. خانوارهای دارای یک نفر معلول ۹۱ درصد کل خانوارهای دارای معلول را تشکیل می داده اند و بقیه بیش از یک نفر معلول داشته اند اگر خانوارهای دارای معلول به خانوارهایی که فرد شاغل در آنها وجود ندارد، خانوارهای دارای یک نفر شاغل، دو نفر شاغل و... تقسیم شوند، آمارها نشان می دهد که در ۲۵/۵ درصد خانوارهای دارای معلول حتی یک فرد شاغل نیز وجود ندارد. به عبارت دیگر از هر ۴ خانوار دارای معلول یکی بدون فرد شاغل است.

آمارهای مربوط به معلولان، حاصل از سرشماری عمومی نفوس ۱۳۶۵ بسیار است که در فوق به برخی از عمده ترین آنها اشاره شد. با توجه به اینکه در برخی از کشورهای دیگر نیز آمارهای مربوط به معلولان تولید و منتشر می شود، به آمارهای بین المللی مربوط به معلولان نیز به عنوان یک منبع آماری در این زمینه اشاره می شود.

آمارهای بین المللی مربوط به معلولان

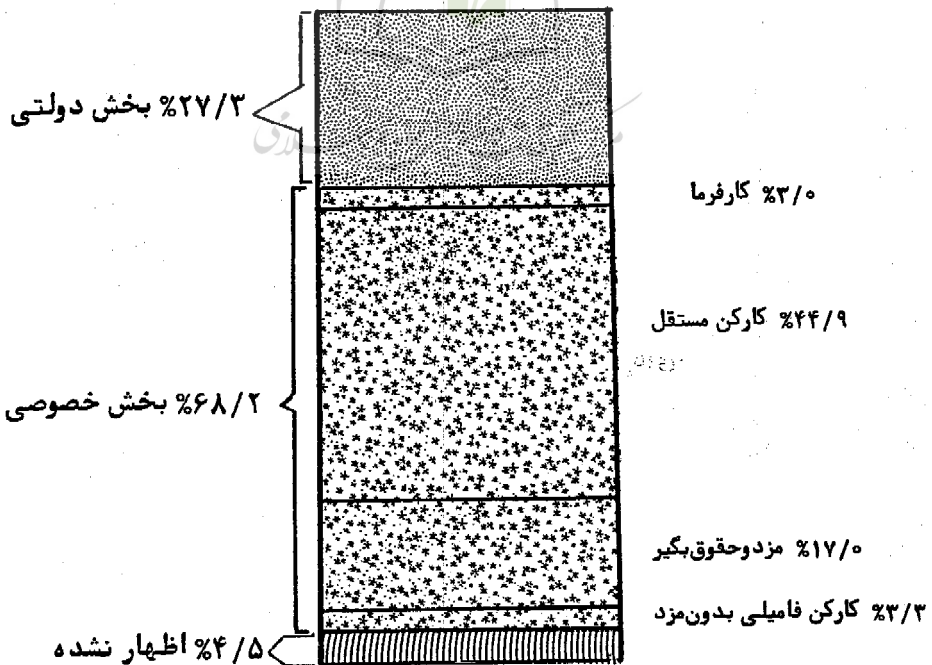
به خلاف آمارهایی که در مورد موضوع های مختلف در سطح بین المللی وجود دارد، آمارهای بین المللی معلولان، به صورت نامنظم و بعضاً در برخی از نشریات در مورد یک یا چند کشور وجود دارد. در سالنامه های آماری بدنه های مختلف سازمان ملل متحد و سازمان های منطقه ای آن مثل اسکپ آمارهای مربوط به معلولان جایی ندارد. حتی سالنامه آمار بهداشت جهانی (۱) نیز فاقد آمارهای مربوط به معلولان است. در برخی از سالنامه های آماری سازمان ملل متحد هر ساله زیر عنوان موضوع ویژه مطالبی ارائه می شود. به موضوع های ویژه هر چند سال یکبار اشاره می شود. آمارهای

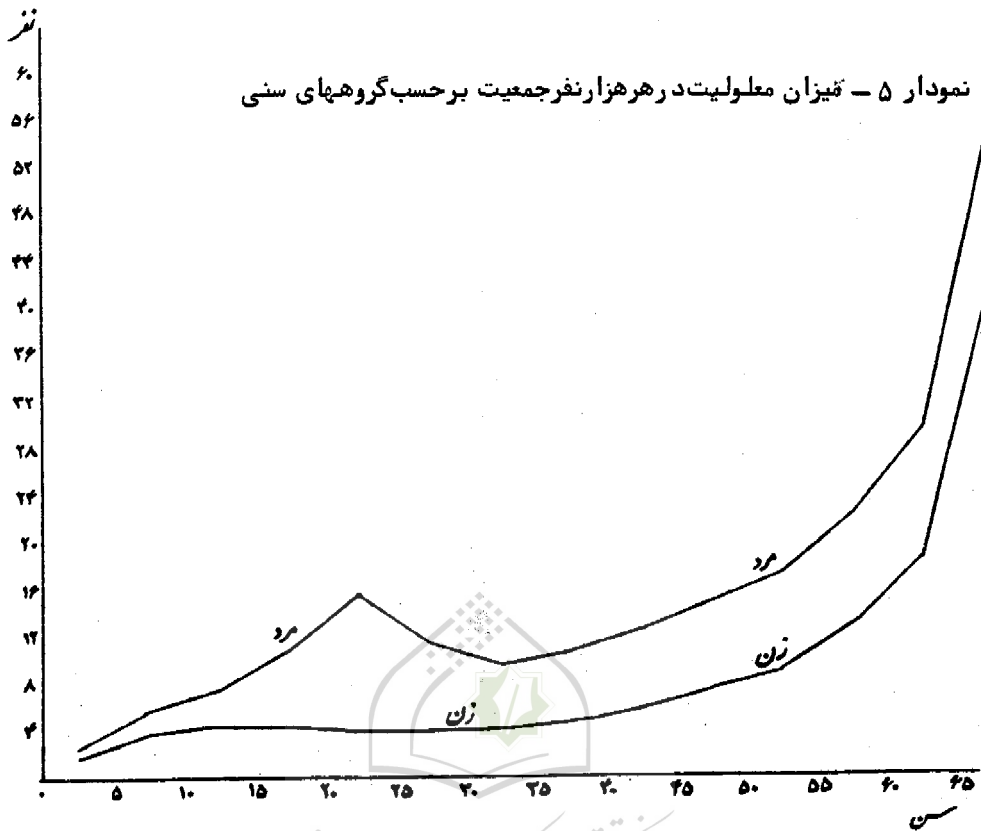
و جوه افتسراق جمعیت معلول با کل جامعه در بسیاری موارد، بارز است

مربوط به معلولان حتی زیر عنوان موضوع ویژه که به صورت ادواری هر ۱۰ سال یکبار به آن اشاره شود در سالنامه آمار بهداشت جهانی مندرج نیست. شاید علت آن باشد که تعاریف مربوط به معلول و میزان و نوع معلولیت که سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۸۰ ارائه کرده هنوز به مانند سایر تعاریف و مفاهیم آماری جای خود را در فرهنگ آماری باز نکرده است. اما به هر حال این نقد بر سازمان بهداشت جهانی وارد است که چرا آمار بین‌المللی معلولان را به مانند سایر آمارها انتشار نمی‌دهد. امید است در آینده آمارهای مربوط به معلولان نیز در کنار سایر آمارهای بین‌المللی جای خود را باز کند.

با افزایش سن میزان معلولیت در جمعیت اضافه می‌شود

نمودار ۶- وضع شغلی جمعیت معلول

نتیجه

سرشماریها قادر به جمع‌آوری داده‌های آماری در مورد برخی از انواع معلولیتها هستند. برای در دست داشتن آمارهای تمام انواع معلولیتها نیاز به آمارگیریهای نمونه‌ای ویژه معلولیت است. آمارهای حاصل از سرشماری نفوس ۱۳۶۵ در مورد معلولان با آمارهای تولید شده در کشورهای منطقه قابل مقایسه است.

با افزایش سن، میزان معلولیت در جمعیت اضافه می‌شود. در سالخوردگی بیشترین میزان معلولیت وجود دارد. میزان معلولیت مردان بیش از زنان است. وجوه افتراق جمعیت معلول با کل جامعه در بسیاری از موارد بارز است. جمعیت معلول از نظر میزان سواد در سطحی پایین‌تر از کل جامعه است. پوشش آموزشی معلولان و شانس کار پیدا کردن آنان نیز کمتر از دیگران است. مجموعه این تفاوتها لزوم حمایت بیشتر یک افراد جامعه و دستگاه دولت از این گروه را تأیید می‌کند.

